כל הזכויות שמורות לאתר חטיבה 14

דפים מהספר "המערכה המלחמתית בחזית המצרית"

מאת לואא' [אלוף – פ.מ.] בדימוס ג'מאל חמאד

תירגם: אל"ם (מיל.) פסח מלובני – קצין באגף המודיעין.

הבהרות: אלוף (מיל.) אמנון רשף; אל"ם (מיל.) פסח מלובני; תא"ל (מיל.) ד"ר דני אשר.

מבצעי הצנחנים והקומנדו (הצאעקה –במקור) המצריים מדרום לתעלת אסמאעיליה

אבטחת פירצת החדירה הישראלית ממזרח לתעלה היתה הדבר החשוב ביותר שעניין את מפקדת פיקוד הדרום הישראלי, שכן לו היו המצרים מצליחים לסגור פירצה זו, היה הדבר מנתק לגמרי את הכוחות הישראלים שצלחו אל ממערב לתעלה מנתיב האספקה שלהם ומבסיסיהם שממזרח לתעלה, והיה מאפשר לכוחות המצרים שממערב לתעלה לכתר אותם ולהתגבר עליהם.
המפקדה המצרית ניסתה לעשות כך פעם אחת בלבד, כאשר ב-17 לחודש הטילה על דיוויזיה 21 המשוריינת להתקדם מעמדותיה שבראש הגשר המאוחד (שבאגף הימני של ארמיה 2 – במקור), בכיוון דרום במקביל לתעלה, כדי לפגוש את חטיבה 25 שריון העצמאית, עליה הוטל להתקדם באותה עת עצמה מעמדותיה בראש הגשר של דיוויזיה 7 חי"ר (באגף השמאלי של ארמיה 3 – במקור), בכיוון צפון ובמקביל לגדה המזרחית של האגם המר הגדול. המפגש בין שני הכוחות המשוריינים במקום שנקבע, והוא אזור דוורסואר, משמעו היה סגירת פירצת החדירה ליד מקורה, וניתוק הכוחות הישראלים שצלחו לגדה המערבית של התעלה.

כל הזכויות שמורות לאתר חטיבה 14

عمليات المظلات والصاعقة المصرية جنوب ترعة الإسماعيلية

كان تأمين ثغرة الاختراق الإسرائيلية شرق القناة أهم ما يثير اهتمام القيادة الجنوبية الإسرائيلية، إذ لو نجح المصريون في إغلاق هذه الثغرة لأصبحت القوات الإسرائيلية التي عبرت إلى غرب القناة معزولة تماما عن طريق إمداداتها وقواعدها شرق القناة، ولأصبح في مقدرة القوات المصرية غرب القناة حصارها والقضاء عليها. هذا ولم تحاول القيادة العامة المصرية القيام بهذه المحاولة إلا مرة واحدة. ففي يوم ١٧ أكتوبر كلفت الفرقة ٢١ المدرعة بالتقدم من موقعها في رأس الكوبري الموحد (الجناح الأيمن للجيش الثاني) إلى اتجاه الجنوب بمحاذاة القناة لتلتقي باللواء ٢٥ المدرع المستقل الذي كلف في نفس الوقت بالتقدم من موقعه في رأس كوبري الفرقة ٧ مشاة (الجناح الأيسر للجيش الثالث) إلى اتجاه الشمال بمحاذاة الشاطئ الشرقي للبحيرة المرة الكبرى. وكان التقاء القوتين المدرعتين في مكان اللقاء المحدد، وهو منطقة الدفرسوار، يعني إغلاق ثغرة الاختراق عند المنبع، وعزل القوات الإسرائيلية التي عبرت إلى الضفة الغربية للقناة.

אך ניסיון נועז זה לא צלח לרוע המזל, בשל טעויות בתכנון וארגון שיתוף הפעולה ובהגנת הכוחות שנטלו חלק במבצע, בין אם במהלך התנועה ובין אם בקרב, וכל אלה היו באחריותה של המפקדה הכללית, למעט טעויות טקטיות אחרות, שעשו חלק מן המפקדות שנטלו חלק בביצוע המבצע. התוצאה היתה כישלון

ولكن هذه المحاولة الجريئة لم يقيض لها النجاح لسوء الحظ بسبب أخطاء في التخطيط وفي تنظيم التعاون وفي وقاية القوات القائمة بالعملية، سواء في أثناء التحرك أو في أثناء المعركة، وكانت كلها من مسئوليات القيادة العامة، فضلا عن الأخطاء التكتيكية الأخرى، التي وقعت فيها بعض القيادات القائمة بتنفيذ العملية. وكانت النتيجة هي فشل

הניסיון, ויחידות דיוויזיה 21 המשוריינת לא הצליחו להגיע לדוורסואר, וכמו כן חטיבה 25 שריון העצמאית הושמדה מדרום לקו כת'יב אל-חבשי ["אדרה" – א.ר.] – תל סלאם [מעוז "לקקן" – א.ר.], במרחק של כ-7 ק"מ מדוורסואר.

www.hativa14.org.il

כל הזכויות שמורות לאתר חטיבה 14

לא היה צורך בהרחבת פירצת החדירה מדרום כדי לאבטח את חצר הצליחה בדוורסואר, שכן האזור מדוורסואר ועד קצה האגף השמאלי של ארמיה 3 היה באורך של כ-35 ק"מ, והוא היה שטח ריק מכוחות מצריים, על בסיס ההנחה ששטחי המים של האגמים המרים יהוו מכשול טבעי שלא ניתן יהיה לעבור אותו. מחשבה שגויה זו היתה אחד הגורמים שהביאו לכך שנוצרה פירצת החדירה בדוורסואר ממזרח לתעלה. עם זאת, המצב באשר לצד שמצפון לדוורסואר היה

المحاولة فلم تتمكن وحدات الفرقة ٢١ المدرعة من الوصول إلى الدفرسوار، كما تم تدمير اللواء ٢٥ المدرع المستقل جنوب الخط (كثيب الحبشي ـ تل سلام) على مسافة حوالي ٧ كيلو مترات من الدفرسوار.

ولم تكن ثغرة الاختراق في حاجة إلى توسعة من ناحية الجنوب بغرض تأمين ساحة العبور في الدفرسوار، إذ كانت المنطقة من الدفرسوار حتى حد الجناح الأيسر للجيش الثالث وطولها حوالي ٣٥ كيلو مترا تعد منطقة خالية من القوات المصرية على اعتبار أن المسطح المائي للبحيرات المرة يعد مانعا طبيعيا لا يمكن اجتيازه. وكان هذا التفكير الخاطئ هو أحد العوامل التي أدت إلى حدوث ثغرة الاختراق عند الدفرسوار شرق القناة، كما سبق أن شرحنا بالتفصيل. ولكن الوضع بالنسبة للناحية الشمالية من الدفرسوار كان

שונה, שכן האגף הימני של ארמיה 2 (ראש הגשר המאוחד של דיוויזיות 16 חי"ר ו-21 המשוריינת – במקור) איים על חצר הצליחה בדוורסואר באופן ישיר מתחילת מבצע הצליחה הישראלי אל ממערב לתעלה בליל 15-16 לחודש. עם התפתחות המבצעים המלחמתיים בגזרה זו, בשל התקפות השריון הקשות שנערכו על-ידי יחידות אוגדת הגנרל שרון נגד חטיבה 16 חי"ר (באגף הימני של דיוויזיה 16 חי"ר – במקור), ונגד יחידות דיוויזיה 21 המשוריינת באזור כפר אל-ג'לאא' ("החווה הסינית" – במקור) והמזין הראשי [תעלת המים שמדרום, בצמוד ובמקביל לציר "שיק" – א.ר.], בסיוע הארטילריה ארוכת הטווח מן הקליברים 155 ו-175 מ"מ, ותקיפות המטוסים המרוכזת על העמדות המצריות, נאלצו הכוחות המצרים לסגת צפונה אל קו סרפאום.

مختلفا إذ كان الجناح الأيمن للجيش الثاني (رأس الكوبري الموحد للفرقتين ١٦ مشاة و٢١ المدرعة) يهدد ساحة العبور بالدفرسوار تهديدا مباشرا في بداية عملية العبور الإسرائيلي إلى غرب القناة ليلة (١٥ / ١٦) أكتوبر . ومع تطور العمليات الحربية في هذا القطاع على أثر الهجمات المدرعة العنيفة التي قامت بها وحدات من فرقة الجنرال شارون ضد اللواء ١٦ مشاة (الجنب الأيمن للفرقة ١٦ مشاة) وضد وحدات الفرقة ٢١ المدرعة في منطقة قرية الجلاء (المزرعة الصينية) والمغذي الرئيسي بمعاونة المدفعية البعيدة المدى من عيار (١٥٥)مم و(١٧٥) مم، وهجمات الطيران المركزة على المواقع المصرية، اضطرت القوات المصرية إلى الارتداد شمالا حتى خط سرابيوم .

ב-19 לחודש, ובשל נסיגת חטיבה 182 צנחנים ממערב לתעלה לקו טוסון ["פוקסטרוט" א' – א.ר.], הוציא הפריק [רב אלוף – פ.מ.] סעד אל-שאד'לי הוראה לעמיד [תא"ל – פ.מ.] אבראהים אל-עראבי לסגת עם דיוויזיה 21 המשוריינת מקו סרפאום לקו טוסון ["פוקסטרוט" א' – א.ר.] (כ-5 ק"מ), וכך התרחבה פירצת החדירה הישראלית ממזרח לתעלה וגדלה לכדי 10 ק"מ מצפון לדוורסואר.

פיקוד הדרום הישראלי תכנן להגיע בצד הצפוני של הפירצה לחופו הדרומי של אגם תמסח (כ-15 ק"מ מצפון לדוורסואר – במקור), במטרה לאבטח את פירצת החדירה ושלושת הגשרים שמעל לתעלה באופן מלא, ולנהל באופן רצוף את דחיפת הכוחות והאספקה לגדה המערבית, ללא כל עצירה או התערבות מן הצד המצרי.

כדי להשיג מטרה זו הוציא פיקוד הדרום הישראלי את הוראותיו לגנרל שרון, שישאיר שתי חטיבות שריון מאוגדתו (חטיבת אמנון [חטיבה 14 – א.ר.] וחטיבת טוביה [חטיבה 600 – א.ר.] – במקור) ממזרח לתעלה, ולא להעבירן לגדה המערבית יחד עם שאר יחידותיו, וזאת כדי שיתקפו את ראש הגשר המאוחד המצרי המשתרע

وفي يوم ١٩ أكتوبر وعقب ارتداد اللواء ١٨٢ مظلات غرب القناة إلى الخط طوسون، أصدر الفريق سعد الشاذلي أمره إلى العميد أ.ح إبراهيم العرابي بالارتداد بالفرقة ٢١ المدرعة من الخط سرابيوم إلى الخط طوسون (حوالي ٥ كيلو مترات)، وبذا اتسعت ثغرة الاختراق الإسرائيلية شرق القناة وأصبحت حوالي (١٠ كيلو مترات) شمال الدفرسوار. ولكن القيادة الجنوبية الإسرائيلية كانت مصممة على الوصول بالحد الشمالي للثغرة إلى الشاطئ الجنوبي لبحيرة التمساح (حوالي ١٥كم شمال الدفرسوار)، بغرض تأمين ثغرة الاختراق والجسور الثلاثة المقامة عبر القناة تأمينا تاما، وضمان استمرار تدفق القوات والإمدادات إلى الضفة الغربية للقناة دون أي توقف أو تدخل من الجانب المصري.

ولتحقيق هذا الهدف، أصدرت القيادة الجنوبية الإسرائيلية أوامرها إلى الجنرال شارون بترك لواءين مدرعين من فرقته (لواء آمنون ولواء توفيا) شرق القناة، وعدم عبورهما إلى الضفة الغربية مع باقي وحداته، وذلك لمهاجمة رأس الكوبري الموحد المصري الممتد في

עמ' 549

באזור שבין סרפאום מדרום (לפני הנסיגה לטוסון ["פוקסטרוט" א' – א.ר.] – במקור), עד חוף אגם תמסח והדרך התיכונה (דרך אסמאעיליה מזרח –טאסה – במקור) [ציר "טליסמן" – א.ר.], צפונה. הישראלים כינו אזור הגנה מבוצר זה בשם "מיסורי". שרון לא רצה להתיש את כוחו ולא לסבך אותו בקרב קשה ממזרח לתעלה, שלא ראה בו חשיבות או צורך. הוא היה להוט להשיג את התקווה הזוהרת [מעין פראזה – פ.מ.], שתתן לו תהילה רבה, כבוד ומוניטין, והוא להשתלט על העיר אסמאעיליה, ולפיכך הקצה מאמץ רב כדי לשכנע את הגנרל בר לב, נציגו האישי של הרמטכ"ל בפיקוד הדרום, שההתנגדות המצרית בראש הגשר המאוחד שממזרח לתעלה נהייתה חלשה מאד, כך שחטיבת טוביה תוכל לבדה להשיג את היעד הדרוש. ב-19 לחודש אישר הגנרל בר לב להעביר את חטיבת השריון של אמנון [חטיבה 14 – א.ר.] (פחות גדוד – במקור) לגדה המערבית של התעלה, כדי שתצטרף לאוגדת שרון. כך שכוחות שרון שנשארו ממזרח לתעלה כללו את חטיבת השריון בפיקודו של אל"ם טוביה [חטיבה 600 – א.ר.] וגדוד מחטיבת אמנון [גדוד 184 – א.ר.].

כל הזכויות שמורות לאתר חטיבה 14

المنطقة ما بين سرابيوم جنوبا (قبل الارتداد إلى طوسون)، حتى شاطئ بحيرة التمساح والطريق الأوسط (طريق الإسماعيلية شرق ـ الطاسة)، شمالا. وكان الإسرائيليون يطلقون على هذه المنطقة الدفاعية الحصينة اسم ميسوري Missouri. ولكن شارون لم يكن يريد أن يستنزف قواته، ولا أن يزج بها في قتال عنيف شرق القناة لا يرى له أهمية أو ضرورة. وكان يتوق إلى تحقيق الأمل البراق الذي يحقق له شهرة مدوية ومجدا ذائع الصيت، وهو الاستيلاء على مدينة الإسماعيلية، ولذا بذل جهدا كبيرا لإقناع الجنرال بارليف الممثل الشخصي لرئيس الأركان في القيادة الجنوبية، بأن المقاومة المصرية داخل رأس الكوبري الموحد شرق القناة، أضحت من الضعف إلى الحد الذي يجعل لواء توفيا المدرع قادرا وحده على تحقيق الهدف المطلوب. وفي يوم ١٩ أكتوبر صدق الجنرال بارليف على عبور لواء آمنون المدرع (عدا كتيبة) إلى الضفة الغربية للقناة، للانضمام إلى فرقة شارون. وبذا أصبحت قوات شارون شرق القناة تتكون من اللواء المدرع بقيادة العقيد توفيا وكتيبة مدرعة من لواء آمنون.